

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Irena Coritarová

Asistent pedagoga v základní škole speciální

Olomouc 2023

vedoucí práce: Mgr. Bc. Ivana Grohmann, DiS., Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne:

Podpis:

Poděkování

Děkuji Mgr. Bc. Ivaně Grohmann DiS.,Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při tvorbě této bakalářské práce. Velké poděkování patří mým nejbližším za jejich podporu v průběhu mého studia.

Obsah

Úvod	5
1 ASISTENT PEDAGOGA	6
1.1 Historické souvislosti vývoje pozice asistenta pedagoga	6
1.2 Vymezení pozice asistenta pedagoga – platná legislativa	7
1.3 Postup pro zřízení pozice asistenta pedagoga v základní škole.....	8
1.4 Předpoklady pro výkon pozice asistenta pedagoga	10
1.4.1 Osobnostní předpoklady.....	10
1.4.2 Kvalifikační předpoklady.....	11
1.5 Náplň práce asistenta pedagoga.....	12
1.6 Přímá a nepřímá pedagogická činnost asistenta pedagoga	15
1.7 Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem	16
1.8 Profesní rozvoj a další vzdělávání asistenta pedagoga	18
2 ZÁKLADNÍ ŠKOLA SPECIÁLNÍ.....	19
2.1 Žák se speciálními vzdělávacími potřebami	19
2.2 Charakteristika základní školy speciální a oboru jejího vzdělávání	20
3 METODOLOGIE	25
3.1 Cíl výzkumného šetření a výzkumné otázky	26
3.2 Charakteristika výzkumného vzorku	26
3.3 Metoda sběru dat.....	28
3.4 Etika výzkumu	29
3.5 Zpracování a analýza sběru dat.....	30
4 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	31
4.1 Náplň práce asistenta pedagoga v ZŠS	31
4.2 Vnímání profese asistenta pedagoga v ZŠS.....	34
4.3 Další vzdělávání asistentů pedagoga v ZŠS	35
4.4 Shrnutí závěru výzkumného šetření.....	36
5 DISKUZE	38
6 LIMITY VÝZKUMU.....	40
Závěr.....	41

Seznam bibliografických citací	42
Seznam tabulek.....	45
Seznam zkratek.....	45
Přílohy	46

Úvod

Asistenti pedagoga přichází do škol s různou úrovní svého vzdělání a mnoho i bez předchozí zkušenosti. Odbornou kvalifikaci pro výkon této profese v základní škole speciální získají převážně absolvováním studia pro asistenty pedagoga. Studium trvá 120 hodin (80 hodin teorie + 40 hodin praxe) a je ukončeno závěrečnou zkouškou z oblasti pedagogických věd. Asistent musí na této pozici disponovat řadou teoretických i praktických znalostí a dovedností ve využívání specifických metod a forem práce s těmito žáky. Tuto skutečnost si nemalá část asistentů uvědomí velmi krátce po nástupu do profese. Potřeba dalšího vzdělávání a správného metodického vedení asistentů je nejen v oblasti speciálního školství nezbytná.

Hlavním cílem výzkumné části bakalářské práce je popsat reálnou pracovní náplň asistenta pedagoga v základní škole speciální z pohledu asistenta. Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a empirickou. První kapitola teoretické části je zaměřena na asistenta pedagoga. V ní je mimo jiné popsáno vymezení této pozice, kvalifikační a osobnostní předpoklady pro její výkon, náplň práce, vzájemná spolupráce s učitelem, profesní rozvoj, včetně dalšího vzdělávání asistentů pedagoga. Druhá kapitola teoretické části se zabývá charakteristikou vzdělávání v základní škole speciální a žáky, kteří se v této škole vzdělávají. V Empirické části je představen samotný výzkum. Mimo vyhodnocení získaných dat je v ní definována zvolená metodologie výzkumného šetření, technika sběru dat a charakteristika výzkumného vzorku. Konec empirické části představuje výsledky tohoto výzkumného šetření a jejich význam v souvislosti se stanoveným cílem bakalářské práce. Bakalářskou práci uzavírá diskuze a limity výzkumu.

1 ASISTENT PEDAGOGA

1.1 Historické souvislosti vývoje pozice asistenta pedagoga

Před rokem 1989 byli žáci s těžkým zdravotním postižením většinou zbaveni povinné školní docházky a větší část z nich skončila v ústavech sociální péče. Po roce 1990 se měnily legislativní dokumenty ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (dále SVP) a byly tak vytvořeny podmínky pro jejich další vzdělávání. Základem byly převzaté zkušenosti ze zahraničí a v souladu s činností Evropské agentury pro speciální vzdělávání (European Agency for Development in Special Needs Education), tak došlo k vytvoření podmínek pro změnu i v České republice (Čadilová, Žampachová, 2021).

Přelomovým byl pro asistenty pedagoga rok 1997/1998, ve kterém začali v našich školách asistenti podporovat žáky se zdravotním postižením, tak i žáky se sociálním znevýhodněním. Podporu žákům se zdravotním postižením určovala **vyhláška č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách** (MŠMT, 1997), která umožňovala, že ve vybraných speciálních třídách mohou působit dva pedagogičtí pracovníci – učitel a asistent. Často tuto asistentskou podporu vykonávali muži v rámci civilní služby jako náhradu za povinnou službu v armádě (Němec, 2021).

Pro podporu žáků se sociálním znevýhodněním bylo důležité vydání **Informace o zřízení romského asistenta na základní a zvláštní škole** (MŠMT, 1998). V roce 2001 vydalo ministerstvo školství **Metodický pokyn MŠMT ke zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele – asistenta učitele** (MŠMT, 2001). Tuto pozici vykonávali asistenti, kteří byli dobře obeznámeni se specifiky vzdělávání sociálně znevýhodněných žáků (Němec, 2021).

Ke sjednocení asistentské profese došlo v České republice v lednu 2005, kdy vstoupil v platnost nový školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Tento zákon zavedl jednotné pojmenování asistent pedagoga. Od té doby pracuje asistent pedagoga s žáky se zdravotním postižením, tak i s žáky se sociálním znevýhodněním (Němec, 2021).

V posledních deseti letech výrazně stoupá počet asistentů. Snahou ČR je zabezpečit kvalitní vzdělávání žáků se SVP, hlavně ve školách hlavního vzdělávacího proudu, ale také ve

speciálních školách. V základních školách pracuje největší počet asistentů. Ke 30.9. 2022 podle statistické ročenky školství (MŠMT, výkonové ukazatele školního roku 2022/2023) pracuje v základních školách v ČR 24 970 z celkového počtu 32 524 všech asistentů.

1.2 Vymezení pozice asistenta pedagoga – platná legislativa

Současná legislativa vymezuje tuto pozici v **zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v platném znění**. Tento zákon se zabývá obecnými pravidly týkající se školní docházky a také studia na školách uvedených v jeho názvu. Na asistenta pedagoga se vztahuje § 16 odst. 2 uvedeného zákona. Ten tuto pozici definuje jako podpůrné opatření ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (Kendíková, 2017). Podpůrná opatření (dále PO) jsou rozdělena do pěti stupňů podle závažnosti postižení nebo znevýhodnění žáka. Čím větší jsou SVP žáka, tím vyšší je stupeň poskytnutí PO. Asistent pedagoga patří mezi PO poskytována od třetího stupně výše. Ve školském zákoně v § 16 v odst. 1 se konstatuje, že žáci se SVP mají právo na bezplatné poskytování PO ve škole a školských zařízeních (Němec, 2021).

Pozici asistenta pedagoga specifikuje **vyhláška MŠMT č. 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných**. Týká se vzdělávání dětí, žáků a studentů, kteří k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebují poskytnutí PO. Tím se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta (Staněk a kol., 2022).

V § 5 této vyhlášky v odst. 1 a 2 se uvádí :

„(1) Asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáka či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v rozsahu podpůrného opatření nebo podle § 18 odst. 1. Asistent pedagoga pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání, včetně poskytování školských služeb.“

„(2) Asistent pedagoga pracuje podle potřeby se žákem nebo s ostatními žáky třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů jiného pedagogického pracovníka a ve spolupráci s ním.“
(MŠMT, 2016)

V odst. 3 a 4 již zmíněné vyhlášky č. 27/2016 Sb., v platném znění, jsou specifikovány činnosti asistentů pedagoga podle jejich náplně práce. Ve školách se většinou setkáváme s asistenty pedagoga, jejichž činnosti jsou popsány v odst. 3. Podle tohoto odstavce jde o kvalifikované pracovníky, kteří vykonávají odbornou pedagogickou činnost a podílejí se na přímé výchovně vzdělávací práci. To znamená, že podle pokynů pedagoga mohou pracovat s žáky individuálně i ve skupině, opakovat a procvičovat s nimi probrané učivo ve třídě i mimo třídu. Asistent pedagoga podporuje žáky při jejich přípravě na vyučování a rozvíjí vzájemnou komunikaci mezi pedagogy, žáky, zákonnými zástupci (Čadilová, Žampachová, 2021).

Dalším důležitým zákonem je **zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících** (MŠMT, 2004), ten řadí asistenty pedagoga mezi pedagogické pracovníky, kteří vykonávají přímou pedagogickou činnost, jak je uvedeno v § 2 tohoto zákona. Zařazení asistenta pedagoga mezi pedagogické pracovníky je důležité, protože přijetí dalších legislativních předpisů, které se týkají práv a povinností pro pedagogické pracovníky platí i pro tuto pozici (Němec, 2021).

1.3 Postup pro zřízení pozice asistenta pedagoga v základní škole

Ředitelům škol a školských zařízení se při zavádění funkce asistenta pedagoga doporučuje tento postup. Před zařazením žáka do režimu PO si ředitel prostuduje a zajistí dokumentaci žáka, kterou získá ve spolupráci se zákonnými zástupci. Dokumentace je využívána při průběžném hodnocení výsledků vzdělávání žáka. Pokud školské poradenské zařízení (dále ŠPZ) navrhne doporučení o využití asistenta, začne ředitel podnikat potřebné administrativní kroky vedoucí k jeho zajištění (Felcmanová, Teplá, 2016).

Základní školy mohou v současnosti zřizovat pozice asistentů pedagoga na základě dvou postupů:

První variantou je pozice zřízená jako **podpůrné opatření ve vzdělávání žáka či žáků se SVP**. Na těchto školách působí asistent jako podpůrné opatření třetího, čtvrtého nebo pátého stupně, pro poskytnutí tohoto opatření potřebuje škola doporučení ŠPZ. Mezi tato zařízení patří pedagogicko-psychologické poradny (dále PPP) nebo speciálně pedagogického centra (dále SPC) a informovaný souhlas zákonného zástupce žáka. Je to tak uvedeno v § 16 školského zákona. Poskytování podpůrných opatření, včetně zřízení této pracovní pozice se řídí podle výše zmiňované vyhlášky. Podle § 16 této vyhlášky je škola povinna do dané třídy zabezpečit asistenta co nejdříve od doporučení ŠPZ. V doporučení je uvedeno, jakou úroveň vzdělání by

měl asistent mít a také výše jeho pracovního úvazku. Rozhoduje také o délce trvání doporučení a to podle § 15 již zmiňované vyhlášky. Doporučení obvykle nepřesáhne 2 roky, v odůvodněných případech může být až na 4 roky. Před ukončením doporučení, ŠPZ znovu vyšetří žáka (Němec, 2021).

V letech 2016 až 2019 čerpaly dotace na plat asistentů v systému PO i základní školy speciální (dále ZŠS). Od roku 2020 už v tomhle systému ZŠS tuto pozici nezřizují (Nová škola, 2022). ZŠS nyní zřizují pozici asistenta podle druhé varianty, a to jako standartního zaměstnance školy. Asistent pedagoga má nyní stabilní pozici v rámci pedagogického sboru v ZŠS. Asistent ve speciálních školách a třídách, které jsou zřízeny podle § 16 odst. 9 školského zákona má poněkud jinou pozici než asistent pedagoga na běžné základní škole. **Asistent pedagoga v ZŠS není financován z rozpočtu pro podpůrná opatření.** Od září 2019 vstoupila v platnost novelizace vyhlášky č. 27/2016 Sb., v platném znění (konkrétně příloha č. 1 k vyhlášce), která již neumožňuje tyto asistenty platit v rámci dotací na podpůrná opatření, které doporučovalo školské poradenské zařízení (Němec, 2021).

Nové znění výše uvedené novelizace vyhlášky:

„1.8 Ve škole nebo třídě zřízené podle § 16 odst. 9 zákona v oboru vzdělávání základní škola, základní škola speciální, praktická škola jednoletá a praktická škola dvouletá, v mateřské škole zřízené podle § 16 odst. 9 zákona nebo ve třídě zřízené podle § 16 odst. 9 zákona v mateřské škole, ve škole při školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, ve třídě přípravného stupně základní školy speciální a v oddělení školní družiny tvořeném pouze účastníky uvedenými v § 16 odst. 9 zákona nelze dále poskytovat podpůrné opatření spočívající ve využití asistenta pedagoga.“ (Zákony pro lidi, 2022).

Výše finančních prostředků od státu a počet zaměstnaných asistentů v ZŠS je závislý na počtu žáků ve třídách a rozsahu výuky. V málo početných třídách (tři a méně žáků) nedostává škola peníze na asistenta žádné, zde se předpokládá, že učitel zvládne výuku sám. Ve třídách, kde jsou víc jak čtyři žáci dostávají ZŠS dotaci na plat asistenta pokrývající poloviční nebo vyšší pracovní úvazek (20 a více hodin týdně). Pokud se jedná o třídy, kde jsou žáci se závažnými vývojovými poruchami chování, tělesným postižením, souběžným postižením více vadami nebo autismem, dostávají tyto školy dotaci pokrývající více než jeden úvazek asistenta (Nová škola, 2022).

1.4 Předpoklady pro výkon pozice asistenta pedagoga

1.4.1 Osobnostní předpoklady

Kladný vztah k dětem, především k žákům se SVP považujeme za nejdůležitější osobnostní předpoklad pro práci asistenta. Mimo jiné by neměl mít předsudky vůči osobám postiženým, cizincům nebo určitým sociálním skupinám. Velmi důležitá je i schopnost empatie. Asistent by měl představovat informační spojnici mezi žákem, jeho rodinou a školou. S uvedenými skupinami musí umět komunikovat a vytvořit s nimi partnerský vztah založený na trpělivosti, otevřenosti a spolehlivosti. Asistent by měl umět spolupracovat se svými kolegy a sdílet s nimi potřebné informace. Musí umět pracovat pod vedením učitele a školských poradenských pracovníků. Důležité je, aby plnil jejich pokyny a neopakoval případné chyby (Kendíková, 2016).

Neformální požadavky na kvalifikaci asistenta jsou dané očekáváním z praxe škol a nevyplývají přímo ze zákona. Tyto neformální požadavky sledovali ve svém výzkumu Němec, Šimáčková-Laurenčíková a Hájková (2014), kteří v letech 2012–2013 zkoumali práci asistentů v pětadvaceti základních školách. Bylo realizováno téměř sto padesát rozhovorů a na otázku o preferovaných vlastnostech a dovednostech asistenta pedagoga odpovídali samotní asistenti, učitelé, ředitelé škol a také žáci, se kterými asistenti pracovali. Dotazovaní účastníci nejčastěji zmiňovali tyto čtyři požadavky na asistentskou pozici:

- 1. Dobrý vztah k žákům, se kterými pracují.**
- 2. Odpovídající vzdělání a znalosti.**
- 3. Empatii**
- 4. Trpělivost**

Jako další předpoklady pro práci asistenta uváděli schopnost spolupracovat s učiteli, zkušenosti a praxe, schopnost stanovit hranice a být důsledný, samostatnost a flexibilitu, umět komunikovat s žáky, tolerance a otevřenost, porozumění pro rodinné prostředí žáků, umět komunikovat s rodiči žáků, umět žáky motivovat, umět si získat důvěru žáků, smysl pro humor a ochota učit se novým věcem (Němec, Šimáčková-Laurenčíková a Hájková, 2014).

1.4.2 Kvalifikační předpoklady

Pozicí asistenta pedagoga se ve své publikaci – *Standard práce asistenta pedagoga*, zabývá Morávková Vejrochová a kol. (2015) v rámci podporovaného projektu – *Systémové podpory inkluzivního vzdělávání v ČR*.

Formální požadavky na kvalifikaci asistenta jsou předepsané zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších novelizací. V § 3 jsou uvedeny základní podmínky pro výkon profese. Mezi tyto požadavky patří plná způsobilost k právním úkonům, odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou pracovník vykonává, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a prokázána znalost českého jazyka (Staněk a kol., 2022).

Požadavky na odbornou způsobilost asistentů jsou popsány v § 20 uvedeného zákona, který rozlišuje požadavky na vyšší a nižší úroveň asistentské práce. Odborná kvalifikace asistentů na vyšší úrovni je popsána v odst. 1. To znamená, že asistent musí mít minimálně střední školu s maturitou a k tomu nějaké pedagogické vzdělání (Němec, 2021). Pokud toto vzdělání nemá, musí absolvovat kurz pro asistenty pedagoga. Po ukončení tohoto kurzu získá osvědčení, které ho bude opravňovat k výkonu přímé pedagogické činnosti. Zájemce o tuto pozici může mít vzdělání i vyšší odborné nebo vysokoškolské (Staněk a kol., 2022).

Odborná kvalifikace asistentů na nižší úrovni je popsána v odst. 2. Na této pozici mohou pracovat i zájemci, kteří mají ukončené základní vzdělání nebo střední vzdělání bez maturity. Nutností je doplnění kvalifikace v kvalifikačním kurzu pro asistenty pedagoga. Po úspěšném zakončení získá budoucí asistent osvědčení, které ho bude opravňovat vykonávat pomocné výchovné práce. Toto vzdělání by mělo být ve formě vystudovaného oboru s pedagogickým zaměřením vhodná je i možnost absolvování rekvalifikačního kurzu pro asistenty pedagoga (Němec, 2021).

1.5 Náplň práce asistenta pedagoga

V běžných základních školách je jednou z důležitých náplní práce asistenta podílet se na průběžné úpravě podmínek pro žáka tak, aby byl schopný maximálně se začlenit a přizpůsobit školnímu prostředí (škola, třídní kolektiv), dané situaci a kladeným požadavkům. V základní škole speciální, kde je již školní prostředí upraveno pro potřeby konkrétních žáků se asistent zaměřuje více na jejich podporu při adaptaci na dané podmínky, podílí se na rozvoji dovedností a asistuje pedagogovi ve vzdělávání a různých jiných školních aktivitách (Čadilová, Žampachová, 2021).

Jak uvádí Uzlová (2010) je náplň práce a její přesná definice součástí každé pracovní smlouvy. Musí být konkrétní a srozumitelná pro obě strany. Řídí se především potřebami konkrétních žáků, u kterých bude daný asistent pedagoga působit. Obsah pracovní náplně stanovuje ředitel školy po vzájemné dohodě s pedagogy, kteří budou s asistentem spolupracovat. V odborné publikaci od Staňka a kol. (2022) je uvedeno, že **ředitel školy na základě skutečných potřeb žáka a na základě doporučení ŠPZ stanoví konkrétní náplň práce, rozsah a rozpis jednotlivých činností pro asistenty pedagoga. Pomoc a podpora je aplikovaná způsobem, který odpovídá individuálním potřebám žáka. Zejména záleží na druhu a hloubce zdravotního postižení nebo zdravotního znevýhodnění.**

Činnosti asistenta pedagoga:

- a) Přímá pedagogická činnost při vzdělávání dle pokynů stanovených pedagogem či vychovatelem zaměřená na podporu jednotlivce.*
- b) Podpora žáka při přípravě na výuku a také podpora při dosahování výukových cílů, kdy se co nejvíce dbá na samostatnost žáka.*
- c) Výchovná činnost zaměřená na vytvoření základních návyků týkajících se například hygieny a dalších sociálních kompetencí.*
- d) Zajištění pomocných výchovných prací podporujících učitele.*
- e) Pomoc při organizačních činnostech při vzdělávání.*
- f) Pomoc s adaptací žáků ve školním prostředí.*
- g) Pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci a s komunitou žáka.*

h) Poskytnutí pomoci při sebeobsluze a pohybu při vyučování nebo na akcích organizovaných školou mimo prostory školy (MŠMT, 2016).

Při stanovení pracovní náplně práce asistenta je ředitel povinen držet se základního vymezení hlavních činností podle vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. V § 5 stanovuje základní popis činností asistenta a rozlišuje zde dvě úrovně asistentské profese. Z tohoto rozlišení vyplývá, že asistenti na vyšší úrovni, by měli pomáhat žákům a učitelům s odborně náročnými činnostmi, zatímco asistenti na nižší úrovni by měli pomáhat učitelům a žákům převážně s méně kvalifikovanými činnostmi. **V praxi se stává, že někteří žáci se SVP, potřebují pomoc v obou oblastech. Uvedená vyhláška v odst. 5 umožňuje, aby takovým žákům byl doporučen asistent na vyšší úrovni, který bude v praxi vykonávat i úkoly standardně definované pro asistenty na nižší úrovni** (Němec, 2021).

Ustanovení výše uvedené vyhlášky v § 5 (odst.5). „*Jednomu žákovi nelze doporučit současně více než jedno podpůrné opatření spočívající ve využití asistenta pedagoga. Asistent pedagoga uvedený v odstavci 3 může za tím účelem zajišťovat i činnosti uvedené v odstavci 4.*“ (Zákony pro lidi, 2022).

Ředitel školy nebo školského zařízení zařadí asistenta pedagoga vždy do té platové třídy, která odpovídá nejnáročnější práci, kterou vykonává. Podle nařízení vlády č.222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, jsou asistenti pedagoga zařazováni od 4. do 9. platové třídy (Čadilová, Žampachová, 2021). Metodický výklad k odměňování pedagogických pracovníků a ostatních zaměstnanců škol a školských zařízení a jejich zařazování do platových tříd podle katalogu prací má pomoci ředitelům škol a školských zařízení a jejich zřizovatelům ke snadnější orientaci v odměňování a zařazování do platových tříd.

Aktualizace provedená v září 2021 reaguje na změny v nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů a definuje náplň práce asistenta pedagoga následovně:

Povolání 2.1.6 Asistent pedagoga – 2.16.05

„4. platová třída

1. Přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů.

*2. Přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených na vytváření základních pracovních, hygienických, **sebeobslužných** a jiných návyků.*

Doporučení: bývalý pomocný vychovatel nebo noční vychovatel – nyní pedagogický pracovník

5. platová třída

*1. Provádění rutinních prací při výchově dětí a žáků nebo studentů, upevňování jejich společenského chování, pracovních, hygienických, **sebeobslužných** a jiných návyků, péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí a žáků nebo studentů.*

Práce zařazené do Katalogu od 1.1. 2006 – jde o rutinní výchovné úkony zaměřené na společenské chování, pracovní a jiné návyky a na pohybové aktivity,

6. platová třída

1. Výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů.

2. Výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

7. platová třída

1. Výklad textu, popřípadě učební látky a individuální práce s dětmi a žáky nebo studenty podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů.

8. platová třída

1. Vzdělávací a výchovná činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřená na speciální vzdělávání, individuální vzdělávání nebo specifické výchovné potřeby dítěte, žáka nebo studenta nebo skupiny dětí, žáků nebo studentů.

Standardní požadovaná činnost pro efektivní a účelné působení asistenta pedagoga ve vzdělávacím procesu.

9. platová třída

1. Samostatná vzdělávací a výchovná činnost při vyučování zaměřená na speciální vzdělávací potřeby dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů učitele nebo speciálního pedagoga.

2. Samostatná vzdělávací, výchovná nebo speciálně-pedagogická činnost vykonávaná v souladu se stanoveným individuálním vzdělávacím plánem dítěte, žáka nebo studenta podle

rámcových pokynů speciálního pedagoga školského poradenského zařízení a v souladu s pokyny učitele.

Samostatné vykonávání pedagogických činností asistentem pedagoga na základě rámcových pokynů speciálního pedagoga a učitele. Práce v této platové třídě se vyznačuje větší mírou obecných pokynů ze strany učitele nebo speciálního pedagoga. Pokud je asistent ve své výchovné a vzdělávací činnosti průběžně usměrňován nebo dostává od učitele konkrétní pokyny, pak se nejedná o samostatný výkon pedagogické činnosti.“ (Zákony pro lidi, 2022).

1.6 Přímá a nepřímá pedagogická činnost asistenta pedagoga

Poměr přímé a nepřímé pedagogické činnosti se stanovuje podle nařízení vlády (č. 75/2005 Sb.) o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění novelizace nařízením vlády (č. 195/2019 Sb.) a je důležité jej rozlišit, zda jde o asistenta pedagoga ve speciální škole nebo o asistenta pedagoga ve škole běžného vzdělávacího proudu (Nová škola, 2022).

Poměr přímé a nepřímé pedagogické činnosti asistentů podle nařízení vlády (určeno převážně pro asistenty ve speciálních školách). Nařízení vlády stanovuje, že asistenti pedagoga by měli mít při plném čtyřiceti hodinovém úvazku – rozsah přímé pedagogické činnosti upraven takto:

Asistent pedagoga, který nevykonává činnost jako PO (týká se převážně asistentů **ve speciálních školách a třídách**, oficiálně označovaných jako školy a třídy zřizované podle §16, odstavce 9 ŠZ) **36 hodin týdně**. Asistent pedagoga **v běžné škole nebo v běžné třídě** (nikoli ve škole nebo třídě zřizované podle §16, odstavce 9 ŠZ), který vykonává činnost jako PO **32 až 36 hodin týdně**. Zbývající část z hodinové dotace úvazku by měla být nepřímá pedagogická činnost tedy například při 36 hodinách přímé pedagogické činnosti by zbývající 4 hodiny měly být na nepřímou pedagogickou činnost. Při zkráceném pracovním úvazku se rozsah přímé i nepřímé pedagogické činnosti krátí úměrně výši úvazku.

Poměr přímé a nepřímé pedagogické činnosti asistentů podle vyhlášky (určeno převážně pro asistenty v běžných školách). U asistentů placených ze systému PO (asistenti v běžných třídách a školách, na doporučení školského poradenského zařízení) platí pro ředitele škol v tomhle případě ještě limitovaná výše dotace na asistentův plat, který určuje vyhláška č. 27/2016 Sb.,(v platném znění) tzn. že, 90 % dotace musí být využito na přímou pedagogickou činnost. Pokud má škola doporučeného asistenta na úvazek 30 hodin týdně, tak musí ředitel školy zadat asistentovi 27 hodin přímé pedagogické činnosti a 3 hodiny týdně tedy 10 % dotace může využít na placení nepřímé pedagogické činnosti asistenta. Výše uvedené nařízení vlády také umožňuje řediteli školy, aby mohl dát asistentovi do pracovního úvazku víc než jen 3 hodiny nepřímé pedagogické činnosti týdně. Ředitelé tuto možnost financování nepreferují. Případné navýšené hodiny by museli ředitelé škol zaplatit z jiných finančních zdrojů, mimo dotaci (Nová škola, 2022).

1.7 Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem

Funkční spolupráce s učitelem je hlavní podmínkou pro smysluplné zapojení asistenta do práce s žáky i do celkového života třídy a školy. Od samotného počátku je potřeba definování a nastavení jasných pravidel, se kterými budou oba souhlasit a důsledně budou tyto pravidla dodržovat. V praxi se často setkáváme s tím, že asistent neví , co může a nemůže (Staněk a kol., 2022).

Tato vzájemná spolupráce představuje poměrně komplikovanou oblast zatíženou převážně specifiky vyplývajícími z odlišné kvalifikace obou a mnohdy i z různých osobnostních dispozic. V obecné rovině lze určit několik základních pravidel pro spolupráci asistenta a učitele:

- 1. Asistent i učitel by se měli navzájem respektovat a těžit ze znalostí toho druhého.** Asistent by měl respektovat řídicí úlohu učitele, který je víc kvalifikovaný a má rozhodující slovo. Naopak učitel by měl dávat najevo, že oceňuje práci asistenta a že respektuje, že jeho znalosti mohou být v některých oblastech rozsáhlejší než znalosti učitele.
- 2. Asistent i učitel by měli dobře rozumět základnímu smyslu asistentské profese.** Oba by měli vědět, že asistent je ve třídě proto, aby pomohl učiteli s činnostmi, které jsou

odborně méně náročné. Učitel se pak může intenzivněji věnovat kvalifikované výuce u žáku se SVP, tak i u ostatních žáků třídy.

3. **Asistent i učitel by měli mít dostatečný prostor společné konzultace.** Sdílení postřehů z výuky, konzultace další spolupráce v klidném prostředí.
4. **Rozdělení práce mezi asistentem a učitelem s ohledem na jejich odlišnou úroveň vzdělání.** Učitel by se měl hlavně soustředit na odborně kvalifikované činnosti a asistent by měl naopak zajišťovat méně kvalifikované činnosti jako je dohled nad prací žáků, manipulaci s pomůckami, procvičování osvojeného učiva apod.
5. **Asistent pedagoga by měl znát individuální vzdělávací plán (IVP) a plán pedagogické podpory (PLPP) žáků, se kterými pracuje.** Tyto plány vypracovává škola.

V ojedinělých případech mohou ve školách spolupracovat učitelé s více asistenty pedagoga působícími současně v jedné třídě nebo studijní skupině. V praxi je nutné pro přítomnost dvou asistentů v jedné třídě doporučení ŠPZ, a to se stává jen výjimečně. V doporučeních ŠPZ se preferuje, **pozice sdíleného asistenta pedagoga**, který zabezpečí podporu všech žáků ve třídě (Němec, 2021).

Metodické vedení je důležitou součástí úspěšného výkonu pedagogické práce. Mnoho asistentů nemá pedagogické vzdělání a mnohým chybí pedagogické zkušenosti. Svým nadšením a ochotou pomáhat vyvažují asistenti chybějící vzdělání. Přesto však potřebují metodickou podporu zkušeného pedagogického pracovníka. Díky této podpoře se jim asistentská práce daří a zažívají úspěch. Pokud není asistent dobře metodicky veden, mnohdy pracuje metodou pokus-omyl, to může vést k jeho selhávání a následnému vyhoření (Čadilová, Žampachová, 2021).

1.8 Profesní rozvoj a další vzdělávání asistenta pedagoga

Zákon o pedagogických pracovnících udává konkrétně v § 24 povinnost dalšího vzdělávání a doplňování kvalifikace. Podle Kendíkové (2017) hraje důležitou roli i motivace a chuť se neustále dále vzdělávat. Asistenti pedagoga se dále vzdělávají obvykle těmito způsoby:

Kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (dále DVPP). Tyto kurzy jsou pořádány přímo ve škole. Účast asistentů pedagoga na těchto kurzech není povinná. Záleží na rozhodnutí ředitele školy. Kurzy DVPP, které se obsahově dotýkají pozice asistenta pedagoga se jejich účast určitě doporučuje.

Individuální účast asistenta pedagoga na kurzech DVPP mimo školu. Školy nemají povinnost zapojovat asistenty pedagoga do účasti na těchto kurzech. Ředitelům škol se určitě doporučuje, aby jedenkrát nebo dvakrát ročně bylo asistentovi pedagoga umožněno účastnit se hlavně kurzů zabývajících se problematikou SVP žáků, se kterými pracuje.

Samostudiem, kde se asistenti pedagoga seznamují s odbornými publikacemi nebo mohou k samostudiu využívat bezplatné online zdroje. Za všechny uvedeme např. výstupy projektu *Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR*, který v letech 2013–2015 realizovaly Univerzita Palackého v Olomouci a Člověk v tísni, o.p.s., ve spolupráci s Českou odbornou společností pro inkluzivní vzdělávání a Asociací pracovníků speciálně pedagogických center. Projekt nabízí jedenáct metodik zaměřených přímo na práci asistenta pedagoga s žáky se SVP a dalších dvanáct metodik se věnuje jiným oblastem v asistentské praxi. Metodiky jsou dostupné na webové adrese: <http://www.inkluzie.upol.cz/portal/vystupy/> (Němec, 2021).

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, nabízí na svém největším fakultním pracovišti, Ústavu speciálněpedagogických studií od akademického roku 2023/2024 profesní studijní program ze speciální pedagogiky – *Speciální pedagogika se zaměřením na pedagogické asistentství*. Bakalářský studijní program umožní získání odborné kvalifikace asistenta pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídách, vzdělávající žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve školách zajišťujících vzdělávání žáků formou individuální integrace/inkluzie. Cílem studijního programu je vzdělat a odborně připravit kvalifikované profesionály v rámci oboru speciální pedagogiky. Absolventi studia budou připraveni kvalitně vykonávat profesi asistenta pedagoga a zabezpečí tak optimální naplňování různých forem speciálních potřeb žáků (Pdf.upol,2023).

2 ZÁKLADNÍ ŠKOLA SPECIÁLNÍ

2.1 Žák se speciálními vzdělávacími potřebami

Jak uvádí Slowík (2016), vzdělávání a rozvoj člověka nezačíná jeho vstupem do školy, ale už v okamžiku narození. Při narození dítěte s vadou nebo poruchou je velmi důležité začít co nejdříve s intenzivní a **cílenou speciální péčí**. Rodina by v takovém případě, měla získat dostatek informací a nabídku na zprostředkování odborné a poradenské pomoci. Komplex těchto služeb zajišťuje tzv. **raná péče** poskytovaná **středisky rané péče** nebo **SPC** a také ji mohou poskytovat nestátní neziskové organizace.

Vzdělávání žáků s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním v základních školách vyžaduje **odbornou připravenost všech pedagogických pracovníků. Vstřícné a podnětné prostředí školy, které s pomocí podpůrných opatření umožní žákům jejich rozvoj**. Vede je k celoživotnímu a odpovídajícímu pracovnímu uplatnění s podporou jejich sociální integrace (Vejrochová Morávková a kol., 2015).

Podle aktuálně platného ŠZ, bychom měli upřednostnit vzdělávání dětí, žáků a studentů se SVP v běžném školním prostředí. Autor v publikaci uvádí, že ze speciálních škol se staly školy se vzdělávacím programem zaměřeným na vzdělávání žáků s určitým druhem postižení, u kterých je z různých důvodů integrace do běžných škol obtížná, a v některých případech prakticky i nereálná. Detaily a pravidla týkající se vzdělávání znevýhodněných dětí, žáků a studentů (jak již bylo uvedeno) upravuje s účinností od 1. září 2016, **vyhláška č. 27/2016 Sb.**, v platném znění (Slowík, 2016).

Těmto žákům je nutné věnovat ve škole **zvýšenou péči**, a to z důvodu **selhávání ve vzdělávání**, nebo z důvodu **mimořádného nadání**. Tyto žáky tak pro vzdělávací účely již nečleníme podle původních diagnostických kategorií, ale hodnotíme jen potřebu úpravy podmínek jejich vzdělávání (Gabašová, Vosmík, 2019). Podpůrnými opatřeními pro žáky se SVP se rozumí nezbytné úpravy v jejich vzdělávání a školských službách, které odpovídají zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným podmínkám. Tato podpůrná opatření poskytuje škola a školská zařízení bezplatně (Staněk a kol., 2022).

Faktory, které ovlivňují úspěšnou integraci ve vzdělávání

- Prostředí školy, kde je vstřícné klima. (bezbariérový přístup atd.)
- Postoje a kompetence pedagogů ke vzdělávání žáků se SVP a spolupráce se ŠPZ.
- Spolupráce s rodinou žáka.
- Přijetí ze strany pedagogů, spolužáků atd.
- Vhodná míra a kvalita speciální podpory jako jsou pomůcky, asistent pedagoga apod.

2.2 Charakteristika základní školy speciální a oboru jejího vzdělávání

Podle *Slovníku speciální pedagogiky* (Valenta a kol., 2015) je základní škola speciální (dále ZŠS) školou vzdělávající žáky s těžším mentálním postižením. Od běžné základní školy se značně odlišuje, a to především mírou využívaných speciálněpedagogických prostředků a organizačních forem vzdělávání. Má také odlišnou strukturu a skladbu učebního plánu. V části A Rámcového vzdělávacího programu pro vzdělávání žáků v základní škole speciální (dále jen RVP ZŠS) se tento program vymezuje v souladu s principy kurikulární politiky. Vše je zformulováno v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými ve školském zákoně. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na úrovni státní a školní. Státní úroveň v systému těchto dokumentů představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). V Národním programu vzdělávání je počáteční vzdělávání vymezeno jako celek. Pro jednotlivé obory vzdělávání se vydávají RVP, ve kterých se vymezují rámce vzdělávání a ty jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů (dále ŠVP). Tyto programy představují úroveň dané školy. Každá škola si tvoří vlastní plán ŠVP, podle kterého uskutečňuje vzdělávání.

V části A RVP ZŠS jsou také uvedeny **specifické principy tohoto vzdělávacího programu**.

- Tento program navazuje svým pojetím na přílohu RVP upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV-LMP).
- Respektuje opoždění psychomotorického vývoje žáků se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, jejich fyzické a pracovní možnosti a předpoklady.
- Vymezuje podmínky pro speciální vzdělávání žáků s různým stupněm mentálního postižení.

- Umožňuje využití podpůrných opatření zohledňujících speciální vzdělávací potřeby žáků, s jejichž pomocí mohou žáci dosahovat výsledků, které odpovídají jejich maximálním možnostem.
- Umožňuje upravit vyučovací hodiny podle potřeb žáků a vyučovací hodiny dělit na více jednotek.
- Stanovuje cíle vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením, těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami.
- Specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by mohli žáci s těžkým postižením dosáhnout na konci základního vzdělávání.
- Vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo na úrovni, kterou by si žáci v průběhu základního vzdělávání měli osvojit.
- Zařazuje jako součást základního vzdělávání průřezová témata.
- Podporuje přípravu na společenské uplatnění, popřípadě na výkon jednoduchých pracovních činností.
- Stanovuje základní vzdělávací úroveň, kterou škola musí respektovat ve svém školním vzdělávacím programu.

(MŠMT, RVP ZŠS, část A, 2008)

V části B RVP ZŠS (2008) je uvedeno, že základní vzdělávání, kterým se dosahuje stupně **základy vzdělání**, se realizuje oborem vzdělání základní škola speciální. Žáci s těžkým mentálním postižením, žáci s více vadami a autismem mají právo se vzdělávat v základní škole speciální (§ 48, ŠZ). Pro přípravu na vzdělávání těchto dětí lze zřídit také přípravný stupeň ZŠS (§ 48a, ŠZ).

Vzhledem k několika stupňům mentálního postižení je velmi těžké stanovit jeho hloubku. Pro potřeby zařazování těchto žáků do edukačního systému bylo přistoupeno ke klasifikaci stupňů mentálního postižení podle 10. revize Světové zdravotnické organizace (WHO). Do skupiny žáků s těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami jsou zařazeni i žáci s hlubokým mentálním postižením, kterým je umožněn rovný přístup ke vzdělání.

Světová zdravotnická organizace (WHO) připravila 11. revizi, která byla schválena na 72. světovém zdravotnickém zasedání v roce 2019 a vstoupila v platnost 1. ledna 2022 s pětiletým přechodným obdobím. V roce 2020 zahájil Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR ve

spolupráci s WHO překlad MKN-11 (Mezinárodní klasifikace nemocí 11. revize) do českého jazyka (ÚZIS, 2022).

RVP ZŠS má dva díly, které jsou zpracovány podle stupně mentálního postižení žáků.

- **Díl I**

Vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením

- **Díl II**

Vzdělávání žáků s těžkým mentálním postižením, souběžným postižením více vadami a autismem

„Kapitoly A, B a D v RVP ZŠS jsou shodné pro oba díly. Kapitola C, týkající se pojetí a cílů vzdělávání, klíčových kompetencí a vzdělávacího obsahu, má pro vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením (Díl I) a těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami (Díl II) odlišný obsah, který je zpracován podle konkrétních potřeb žáků dané skupiny.“ (RVP ZŠS, část B, 2008, str. 7).

Vzdělávání v ZŠS v Dílu I je přizpůsobeno žákům se sníženou úrovní rozumových schopností, psychických zvláštností, zejména nedostatečnou úrovní koncentrace pozornosti a nízkou úrovní rozvoje volných vlastností. Vzhledem k těmto nedostatkům žáci nemohou zvládat požadavky základního vzdělání, ale jsou schopni osvojit si **základy vzdělání**.

Vzdělávání v ZŠS má deset ročníků rozdělených na první a druhý stupeň. První stupeň 1. – 6. ročník a druhý stupeň 7. – 10. ročník. ZŠS může mít také přípravný stupeň. Zde se mohou vzdělávat děti, které ve školním roce dosáhnou 5 let věku. V přípravné třídě se vzdělává skupina nejméně 4 a maximálně 6 žáků. Vzdělávání v přípravném stupni trvá nejvýše 3 školní roky.

Pro vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením je potřeba vytvořit optimální podmínky v přátelské atmosféře, v klidném a nestresujícím prostředí. Toto prostředí musí žákům poskytnout pocit jistoty a bezpečí a umožnit jim koncentraci na práci. Pokud budou uspokojeny nejen potřeby základní, ale i potřeby psychické a sociální bude dán předpoklad úspěšného vývoje tak, aby žáci v rámci svých možností dosáhli základních vzdělávacích cílů. K dosažení cílů vzdělávání těchto žáků směřuje systém záměrů, konkrétních úkolů, činností, metod, prostředků a aktivit. Snahou je dosažení optimálního rozvoje osobnosti žáků a kvality jejich života s přihlédnutím k možnostem, které jsou dány povahou a stupněm postižení.

Cíle vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením

- Vést žáky k všestranné a účinné komunikaci.
- Pomáhat žákům, aby poznávali své schopnosti a možnosti a využívali je v osobním i pracovním životě.
- Umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je k učení.
- Podněcovat žáky k myšlení na podkladě názoru a k řešení problémů.
- Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých.
- Přípravovat žáky k tomu, aby si uvědomovali svá práva a naplňovali své povinnosti.
- Vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city, vhodné projevy v chování, jednání, prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, k okolnímu prostředí i k přírodě.
- Učit žáky chránit vlastní zdraví i zdraví jiných.
- Vést žáky k ohleduplnosti k jiným lidem a učit je žít společně s ostatními lidmi.

Ve **vzdělávání žáků v ZŠS v Dílu II**, nepředpokládáme dosažení základního vzdělání. Velkým problémem v jejich vzdělávání je nízká míra rozvinutí psychických funkcí, zejména pozornosti, paměti a volných vlastností potřebných k systematickému osvojování učiva. Tyto funkce je zapotřebí postupně probouzet. Úspěšnost této činnosti je u jednotlivých žáků odlišná. Jedná se hlavně o rozvoj elementárních komunikačních dovedností, pohybové samostatnosti a základů sebeobsluhy. Velmi důležitá je kultivace osobnosti žáků a rozvíjení jejich estetického cítění v oblasti výtvarné a hudební. Žáci by si měli osvojit také nejjednodušší pracovní dovednosti. Při jejich vzdělávání je nutné zajistit atmosféru jistoty a bezpečí.

Cíle vzdělávání žáků s těžkým mentálním postižením, souběžným postižením více vadami a autismem

- Osvojit si základní hygienické návyky a činnosti týkající se sebeobsluhy.
- Rozvíjet pohyblivost žáků a snažit se o dosažení co nejvyšší možné míry jejich samostatnosti a orientace ve vztazích k okolí.
- Vést žáky k rozvíjení komunikačních dovedností využíváním systémů alternativní a augmentativní komunikace.
- Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat s blízkými osobami a vykonávat jednoduché úkony.

- Vést žáky k vytváření pozitivních vztahů ke spolužákům a k začlenění do kolektivu.
- Připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako samostatné osobnosti.
- Vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city.
- Rozvíjet pozornost, vnímavost a poznání.

(RVP ZŠS, 2008)

3 METODOLOGIE

První kapitola empirické části bakalářské práce se zabývá metodologií. Je zde stanoven cíl výzkumného šetření, výzkumné otázky, charakteristika výzkumného vzorku, metoda sběru dat a etika výzkumu. V závěru výzkumného šetření je uveden způsob zpracování výsledků a analýza sběru dat.

Ve světě, ale i u nás se v posledních letech vedle kvantitativně orientovaných výzkumů silně rozvíjejí i kvalitativně orientované výzkumy. **Kvalitativní výzkumy vycházejí zejména z fenomenologie, která se zabývá subjektivními aspekty jednání osob** (Chráška, 2016). Pojem fenomenologie se ve 20. století pojí s filozofií Edmunda Husserla německého filozofa a zakladatele moderní fenomenologie, který je považován za zakladatele kvalitativního výzkumu. Ten charakterizuje kvalitativní výzkum jako snahu porozumět myšlení a chování u člověka (Gavora, 2000). Ve *Stanfordské encyklopedii filozofie* (2023) se uvádí, že fenomenologie je studium naší zkušenosti a etika zase studium toho, co je správné a co špatné, tedy jak bychom se měli chovat.

Zásadní je to, že výzkumná strategie a použité metody musí být vhodné pro získání odpovědí na výzkumné otázky. Rozhodujeme se, zda chceme něčeho dosáhnout a také proč toho chceme dosáhnout. Zajímá nás, jestli chceme něco popsat anebo vysvětlit, něčemu porozumět (Hendl, 2016). Podle Švaříčka a Šed'ové (2007) má při kvantitativní výzkumné strategii vzorek reprezentovat určitou populaci. V případě kvalitativní výzkumné strategie má naopak představovat určitý problém.

3.1 Cíl výzkumného šetření a výzkumné otázky

Cílem výzkumného šetření je zjistit jaká je reálná pracovní náplň asistenta pedagoga v ZŠS. Výzkum nebude veden v jedné konkrétní ZŠS, ale bude zaměřen na AP, kteří vykonávají tuto profesi v uvedeném typu ZŠ.

Hlavní výzkumná otázka zní:

Jaká je reálná pracovní náplň asistenta pedagoga v základní škole speciální?

Výzkumné šetření bude mít v návaznosti na hlavní výzkumnou otázku tři dílčí výzkumné cíle. Prvním dílčím cílem výzkumníka je zjistit jaký je rozdíl v prováděných činnostech v rámci náplně práce s ohledem na typ ZŠ ze zkušenosti samotných asistentů. Pro tento výzkum byli záměrně osloveni AP, kteří mají nejméně roční zkušenost s touto pracovní pozicí v běžné ZŠ. Dalšími zkoumanými oblastmi je vnímání profese AP v ZŠS a potřeba dalšího vzdělávání z pohledu samotných AP.

Dílčí výzkumné otázky:

1. *Jaká je nejčastěji prováděná činnost v rámci náplně práce asistenta pedagoga v základní škole?*
2. *Jak asistenti pedagoga vnímají svou profesi v základní škole speciální?*
3. *Jak probíhá další vzdělávání asistentů pedagoga v základní škole speciální?*

K odpovědi na hlavní výzkumnou otázku byli připraveny otázky k rozhovorům pro AP. Díky těmto otázkám bude možné odpovědět i na tři výše uvedené dílčí výzkumné otázky. Otázky k rozhovoru jsou součástí přílohy č.1.

3.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkum není veden v konkrétní základní škole speciální, ale je zaměřen na AP, pracujících v daném typu školy. Výzkumným vzorkem v této bakalářské práci, je šest AP ze šesti ZŠS. Tři AP jsou z moravskoslezského kraje a tři AP jsou z kraje olomouckého. Výběr AP byl proveden podle určitých kritérií. Prvním kritériem byla skutečnost, že v současné době pracují nejméně

jeden rok v ZŠS pro žáky s těžšími stupni mentálního postižení, souběžným postižením více vadami a autismem. Druhým kritériem byla nejméně roční zkušenost s profesí AP v ZŠ. AP byly výzkumníkem osloveny osobně.

Všechny respondentky tohoto výzkumného šetření pracují v současné době v ZŠ speciální na pozici AP a všechny jsou ženy. Jejich věkové rozmezí se pohybuje od 26 do 55 let. Všechny respondentky splňují předem stanovená kritéria a se svou účastí na výzkumu souhlasí. Níže je popsána podrobnější charakteristika vybraných respondentek.

Hedvika , 35 let, vystudovala střední pedagogickou školu. Po ukončení studia pracovala jako vychovatelka ve školní družině na základní škole. V roce 2017 nastoupila na pozici asistenta pedagoga v téže škole a odpoledne pracovala jako vychovatelka ve školní družině. Poslední tři roky pracuje jako asistent pedagoga v základní škole speciální, ve třídě, kde je sedm žáků, jsou to žáci s poruchou autistického spektra, s Downovým syndromem a jeden žák imobilní s kombinovaným postižením.

Blanka, 42 let, má vyšší odborné vzdělání v oboru předškolní pedagogika, díky kterému získala titul – Diplomovaný specialista. Osm let pracovala jako učitelka v mateřské škole. Práci asistenta pedagoga ve speciální škole vykonává 2 roky. Asistuje ve třídě u dětí s těžšími stupni mentálního postižení. Dva roky pracovala v běžné základní škole jako asistent pedagoga u dívky ve druhé třídě s tělesným postižením a druhý úvazek měla jako vychovatelka ve školní družině.

Soňa, 26 let, absolvovala 120hodinový kurz pro získání odborné kvalifikace pro asistenty pedagoga. Nyní studuje na pedagogické fakultě bakalářský studijní obor Vychovatelství a speciální pedagogika. Dva roky pracuje jako asistent pedagoga v základní škole speciální, ve třídě, kde je pět žáků s různým typem mentálního postižení. Před dvěma lety pracovala v běžné základní škole u chlapce ve čtvrté třídě se specifickou poruchou učení a poruchou chování. V základní škole pracovala na pozici asistenta pedagoga jeden rok.

Jana, 55 let, je vyučená prodavačka textilu a odívání. V tomto oboru pracovala několik let a po ukončení rodičovské dovolené vystudovala střední školu s maturitou v oboru ekonomie. Vystřídala několik zaměstnání. V základní škole speciální působí pět let. Před nástupem na základní školu speciální, pracovala jeden školní rok v malé základní škole, ve smíšené třídě pro 1.-5. ročník.

Žaneta, 39 let, vystudovala střední ekonomickou školu. Po ukončení rodičovské dovolené absolvovala 120hodinový kurz pro asistenty pedagoga. Po jeho absolvování nastoupila na základní školu k dívce v první třídě, u které byla diagnostikována porucha chování. V této základní škole působila jeden rok. Nyní již čtvrtým rokem pracuje jako asistent pedagoga v základní škole speciální ve třídě, kde se vzdělávají žáci se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, žáci se souběžným postižením více vadami a žáci s autismem.

Dana, 41, vystudovala střední odbornou školu teleinformatiky. Po ukončení studia pracovala jako poštovní doručovatelka. Dva roky pracovala na základní škole jako asistent pedagoga. V současné době pracuje již osmým rokem v základní škole speciální a zároveň je studentkou pedagogické fakulty v oboru speciální pedagogiky.

			Výkon profese AP (počet let)		
Respondentka	Věk	Vzdělání	ZŠS	ZŠ	ZŠS+ZŠ
Hedvika	35	SŠ (pedagogika)	3	2	5
Blanka	42	VOŠ (předškolní pedagogika)	2	2	4
Soňa	26	SŠ + Kurz pro AP	2	1	3
Jana	55	SŠ + Kurz pro AP	5	1	6
Žaneta	39	SŠ + Kurz pro AP	4	1	5
Dana	41	SŠ + Kurz pro AP	8	2	10

Tabulka č.1: Věk, vzdělání a doba výkonu profese AP v obou typech ZŠ (Vlastní zpracování).

3.3 Metoda sběru dat

V této bakalářské práci je aplikována **metoda kvalitativní výzkumné strategie s využitím polostrukturovaných rozhovorů**. Rozhovor je nejčastěji aplikovanou metodou ve sběru dat u prováděných kvalitativních výzkumů. Bývá označován jako hloubkový rozhovor. „Lze ho charakterizovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním tazatelem několika otevřenými otázkami.“ (Švaříček, Šedřová, 2007, str. 159)

K rozhovoru je vždy vybráno klidné a příjemné prostředí, aby respondentky při rozhovoru nic nerušilo. Všechny schůzky k realizaci rozhovorů byly domluveny s dostatečným předstihem a dle časových možností respondentek. **Před začátkem rozhovorů respondentky**

znaly téma, cíl i účel výzkumného šetření. Byly seznámeny s tématem bakalářské práce a měly i podrobnější informace, které se týkaly obsahového zaměření pokládaných otázek v rozhovoru. Byly také ujistěny o své anonymitě v prováděném výzkumu. Z důvodu utajení identity, byla jména respondentek změněna. Po souhlasu s nahráváním rozhovoru bylo zapnuto nahrávání a respondentkám byly pokládány otázky. V závěru rozhovoru byly osloveny, zda chtějí něco dodat k prováděnému výzkumu. Výzkumník každé respondentce poděkoval za účast ve výzkumném šetření. Všechny respondentky jsou seznámeny s tím, že informace získané realizovaným výzkumem v rámci bakalářské práce nebudou poskytnuty nikomu jinému. Nahrávky rozhovorů jsou uloženy v archivu autorky. Součástí přílohy č.2 je pouze jeden přepis rozhovoru, zbylé respondentky nedaly souhlas k jejich zveřejnění.

3.4 Etika výzkumu

Výzkumník, který provádí kvalitativní výzkum nesmí zapomínat na etickou stránku výzkumu. Hendl (2016), uvádí důležité etické zásady, které je nutné při výzkumu dodržet:

- Je důležité získat poučený (informovaný) souhlas, tedy účastník s výzkumem souhlasí a je předem informovaný o všech jeho okolnostech.
- Souhlas může mít aktivní nebo pasivní formu. Aktivní = podpis patřičného dokumentu. **Pasivní = bez podpisu dokumentu (tato druhá forma souhlasu byla aplikována v rámci tohoto výzkumného šetření).**
- Pokud došlo nějakým způsobem k zatajení informací, tak má výzkumník povinnost všechny tyto informace účastníkovi výzkumu na konci prováděného výzkumu oznámit.
- Výzkumník musí sdělit účastníkům, že mají možnost kdykoliv svou účast ve výzkumu svobodně odmítnout.
- Identita účastníků výzkumu by neměla být odhalena.

Kvalitativní výzkum je pro všechny účastníky dlouhodobou osobní záležitostí. Musíme připomenout a také by to mělo být samozřejmostí, že provedený výzkum nesmí ohrozit tělesné ani psychické zdraví zúčastněných jedinců (Hendl, 2016).

3.5 Zpracování a analýza sběru dat

Vybranou metodou pro tento výzkum je polostrukturovaný rozhovor. Rozhovory jsou zaznamenány na nahrávací zařízení. Touto metodou byl získán zdrojový materiál a poté byla provedena doslovná transkripce. Tedy proces převodu mluveného slova do písemné podoby. Pro vyhodnocení rozhovoru je však transkripce podmínkou (Hendl, 2016).

Výzkumná část této bakalářské práce je analyzovaná metodou otevřeného kódování. „Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.“ (Švaříček, Šed'ová, 2007, str.211) Otevřené kódování vede výzkumníka k seznamu témat. Výzkumník tento seznam postupně třídí, kombinuje a doplňuje. Styl práce, položená výzkumná otázka určují, kterou z těchto možností zvolit. Důležité je, brát zřetel na cíl kódování, to znamená tematické rozkrytí textu (Hendl, 2016).

Získané rozhovory byly přepsány, vytisknuty a rozděleny na jednotky. Následně k nim byly přiřazeny kódy. K otevřenému kódování byla použita metoda papír a tužka. Nejdříve byly texty rozhovorů analyzovány a rozděleny na jednotky. Podle Švaříčka a Šed'ové (2007) může být jednotkou buď samotné slovo, sekvence slov, věta nebo odstavec. Výzkumník ze zaznamenaných kódů vytvořil seznam, který rozdělil do třech výzkumných kategorií. Kategorie vznikly na základě zkoumaných témat.

Kategorie	Zkoumaná témata (z pohledu AP v ZŠS)
Náplň práce AP v ZŠS	Pracovní činnosti AP
Vnímání profese AP v ZŠS	Rovnoprávnost, hodnocení profese, setrvání v profesi
Další vzdělávání AP v ZŠS	Vzdělávací kurzy, samostudium, metodické vedení

Tabulka č.2: Výzkumné kategorie (Vlastní zpracování).

4 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Tato část bakalářské práce představuje výsledky provedené kvalitativní výzkumnou metodou ve všech třech zkoumaných oblastech. Data z rozhovorů jsou po podrobné analýze rozdělena do třech kategorií. Kategorie jsou zaměřeny na určitou problematiku.

4.1 Náplň práce asistenta pedagoga v ZŠS

Běžný pracovní den začínají všechny respondentky shodně. Do školy přichází mezi sedmou a půl osmou. Všechny shodně odpověděly, že jsou hned od svého příchodu přítomny ve třídě po celou pracovní dobu, učí žáky pracovat s rozvrhem vyučování. Jak uvádí respondentka Dana, pořád se ptají: „*Co bude teď, co potom....*“. Před začátkem vyučování proberou respondentky s učitelem denní plán výuky a připraví pomůcky. Spolupráci s učitelem považují za velmi důležitou. Respondentky také uvedly, že začátek výuky se odvíjí od toho, v jakém rozpoložení žáci do školy přijdou. Často vypovídali, že to není žádná rutinní práce, ale každý den je v těchto třídách jiný.

Respondentka Soňa uvedla: „*Někdy je náročné, když má jeden žák velmi hlasité projevy a druhý žák je na tyto projevy přecitlivělý, potom chvíli trvá, než se celá situace uklidní.*“. Respondentka Hedvika svou náplň práce popsala následovně: „*Mám ve třídě 7 dětí. Ráno jim pomůžu s převlečením. Potom jim pomáhám ve vyučování, se svačinou, se sebeobsluhou a pořád se vším dokola. Lítám kolem nich od příchodu až do doby, než jdou domů nebo do družiny.*“. Respondentka Jana v rozhovoru uvedla, že ve vyučování pracuje i se dvěma žáky současně. „*Když jeden čte, tak druhý píše nebo skládá obrázky, kartičky, má prostě jinou činnost, kterou zvládá samostatně.*“. U respondentky Blanky byla odpověď také podobná „*Pomáhám žákům s oblékáním, dohlížím na ně při vyučování, při dopolední svačině. Musím na ně dohlédnout, když jsou na toaletě. Některé žáky je nutné i během dne přebalit, a tak různě.*“.

V běžných ZŠ podporovaly respondentky zejména žáky s lehkým mentálním postižením, se specifickými poruchami učení, s poruchami chování nebo žáky se sociálně znevýhodněného prostředí. V ZŠS poskytují podporu především žákům s těžšími formami mentálního postižení. V tomto výzkumném šetření byla respondentkám položena dílčí výzkumná otázka v rámci kategorie-Náplň práce AP v ZŠS.

Respondentky na otázku – Jakou **činnost vykonávaly v rámci náplně práce AP v ZŠ nejčastěji?** odpovídaly takto:

Hedvika: „*Když to беру ze svojí zkušenosti, tak nejčastěji jsem **pomáhala všem dětem** ve třídě **ve výuce**, včetně tvoření a přípravy pomůcek.*“

Blanka: „*Na základní škole jsem nejvíc **pomáhala** v hodinách **s dovysvětlováním učiva** a **nácvikem psaní.***“

Soňa: „*Nejvíc jsem se snažila, aby **pochopil probírané učivo.***“

Jana: „*Na základní škole, jsem pořád dívenku **učila** většinou mimo třídu, aby ostatní děti nerušila.*“

Žaneta: „*Jako asistent pedagoga jsem byla **hlavně podporou ve vzdělávání** pro znevýhodněné dítě.*“

Dana: „*Nejčastěji jsem **pomáhala jednomu žákovi ve vzdělávání, ale vlastně i ostatním žákům, kteří nezvládali pochopit učivo.** Měla jsem na starosti jednoho, ale stejně jsem **pobíhala po celé třídě a pomáhala všem dětem.***“

U všech dotazovaných respondentek byla **nejčastěji** vykonávanou činností v rámci náplně práce AP v ZŠ **podpora ve vzdělávání žáků se SVP.**

Na otázku vzájemné spolupráce respondentky uvedly, že dle pokynů učitele vedou žáky k samostatnosti při plnění úkolů, respektive dle potřeby dodávají fyzickou pomoc. Respondentka Žaneta také uvedla: „*Je velmi důležité učit žáky **komunikovat a pomáhat jim rozvíjet slovní zásobu a stále s nimi vše opakovat.***“ Respondentka Dana na otázku vzájemné spolupráce s učitelem uvedla mimo jiné: „*Jsem, prostě taková **pravá ruka učitelky, spolupracujeme prostě ve všem. Hodně ji pomáhám při výrobě učebních pomůcek. Líbí se mi, jak učitelka vede výuku, že u žáků zohledňuje metody výuky i strukturu vyučovací hodiny a žáci v průběhu vyučovací hodiny mění činnosti.***“ Většinu činností vykonávají všechny asistentky podle pokynů učitele.

Co se týkalo přestávek, tak se odpovědi shodovaly. Respondentky, často vykonávají dozory na chodbách nebo připravují pomůcky na další vyučování. Pokud byli ve třídách, tak se plně věnovaly žákům. Jak uvedla respondentka Jana „*žáci vyžadují **stálou pozornost i o přestávkách.***“ Hraje se žáky společenské hry pexeso, člověče nezlob se nebo jiné hry.

Respondentka Blanka se v rozhovoru zmínila „*o přestávkách nemám čas si odpočinout a někdy se ani nenasvačím.*“

Respondentky asistují u žáků celé dopoledne, někteří žáci mají výuku do páté vyučovací hodiny. Po vyučování žáky předávají rodičům nebo do školní družiny. Čtyři asistentky mají kombinované pracovní úvazky a po výuce nastupují do školní družiny jako vychovatelky. Respondentky na otázku ohledně nepřímé náplně práce uvádí, že se podílejí na výzdobě třídy a školy. Všechny se účastní pracovních porad s vedením školy. Jen tři respondentky v rozhovoru uvádí, svůj podíl na zpracování IVP žáka. Respondentky Hedvika a Blanka si vedou denní záznamy o prováděných činnostech a žáky ve svých záznamech také hodnotí.

Kategorie	Pořadí (1-9) pracovních činností podle četnosti výskytu kódu	
	Kód	n
Náplň práce AP v ZŠS	1. Budování a rozvoj sebeobslužných dovedností	(n = 24)
	2. Rozvoj komunikačních dovedností	(n = 21)
	3. Spolupráce s učitelem	(n = 18)
	4. Podpora při vzdělávání žáků	(n = 17)
	5. Průběh trávení přestávek	(n = 16)
	6. Práce s denním režimem	(n = 11)
	7. Příprava pomůcek	(n = 10)
	8. Komunikace s rodinou	(n = 7)
	9. Zpracování dokumentace žáka	(n = 3)

Tabulka č.3: Pořadí (1-9) pracovních činností v rámci náplně práce AP v ZŠS,

n = („numero“) hodnota = celkový počet výskytu daného kódu (Vlastní zpracování).

4.2 Vnímání profese asistenta pedagoga v ZŠS

Všechny respondentky se shodly, že **jsou rovnocennými členy pedagogického sboru** ve svých školách. Na otázku, zda je výkon profese AP naplňuje odpovídali různě. Uvádí, že tato **profese má své klady a zápory**. Mezi kladné stránky podle respondentek patří práce s dětmi, pestrý denní režim a velkou motivací jsou pro ně i malé pokroky konkrétních žáků. Zápornou stránkou je psychická a fyzická náročnost a neadekvátně finančně ohodnocená profese. Všechny asistentky mají na těchto školách jen částečné úvazky, čtyři mají doplněný úvazek jako vychovatelky ve školní družině. Respondentka Dana a Žaneta uvádí, že povolání asistenta pedagoga má ve společnosti nízkou prestiž. Respondentky na otázku, jak vidí setrvání ve své asistentské profesi odpovídaly různě. Respondentka Hedvika, zatím o změně ve své profesi neuvažuje. Respondentka Blanka není spokojená se svým zkráceným pracovním úvazkem, ale oceňuje výborný pracovní tým a proto, zatím o změně zaměstnání neuvažuje. Respondentka Soňa chce po ukončení studia bakalářského studijního programu – Vychovatelství a speciální pedagogika – nastoupit jako vychovatelka do Dětského domova. Další dotazovaná je ve speciální škole spokojená a vzhledem k jejímu věku ji tato práce na částečný úvazek plně vyhovuje. Respondentky Žaneta a Dana jsou ve svých školách, také spokojené a o změně zatím neuvažují.

Kategorie	Vjemy podle pořadí (1-4) četnosti výskytu kódu
Vnímání profese AP v ZŠS	1. Rovnoprávnost (n = 20)
	2. Kladné stránky (n = 21)
	3. Záporné stránky (n = 12)
	4. Setrvání v profesi (n = 6)

Tabulka č.4: Vnímání profese AP v ZŠS z pohledu AP (Vlastní zpracování).

KLADNÉ stránky profese AP v ZŠS		ZÁPORNÉ stránky profese AP v ZŠS	
Práce s dětmi	(n = 8)	Neadekvátní finanční ohodnocení	(n = 5)
Pestrý denní režim	(n = 7)	Částečné pracovní úvazky	(n = 4)
Přínos pro žáky se SVP	(n = 6)	Psychická a fyzická náročnost	(n = 3)

Tabulka č.5: Kladné a záporné stránky profese AP v ZŠS z pohledu AP(Vlastní zpracování).

4.3 Další vzdělávání asistentů pedagoga v ZŠS

V oblasti vzdělání dotazovaných AP v ZŠS bylo uvedeno, že čtyři respondentky mají absolvovaný kurz pro AP v rozsahu 120 hodin (80 hodin teorie + 40 hodin praxe). Na otázku, zda si respondentky myslí, že absolvovaný kurz pro AP je pro výkon profese ve speciální škole dostačující odpověděly v pěti případech shodně, že není. Čtyři respondentky neměly před nástupem na pozici AP vůbec žádnou pedagogickou zkušenost. Uvedly, že kurz jim dal jen představu, jak bude práce AP vypadat. Respondentka Soňa a Dana se v průběhu čtyřicetihodinové praxe, která byla součástí několika hodinového kurzu, vůbec nesetkaly s dítětem s těžší formou zdravotního postižení. Dana je přesvědčena, že by se zájemci o povolání asistenta pedagoga měli seznámit nejen s teorií, ale měli by se hlavně seznámit s tím, jak se s těmito žáky s postižením pracuje, nejen v rámci vzdělávání, ale i v adaptaci na školní prostředí. Dvě respondentky se rozhodly dále si doplnit své vzdělání v oblasti speciální pedagogiky studiem na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v bakalářském studijním programu Vychovatelství a speciální pedagogika. Všechny dotazované respondentky uvedly, že jim v jejich dalším profesním rozvoji velmi pomáhá třídní učitel. Pozorují učitele při jeho práci, dotazují se a získávají důležité poznatky.

Ze strany zaměstnavatele jsou všem respondentkám nabízeny kurzy DVPP (školení a semináře). Všechny respondentky se ve volném čase věnují samostudiu odborné literatury, sdílí své asistentské zkušenosti v online prostředí s ostatními asistenty, studují odbornou literaturu. Respondentka Žaneta v rozhovoru uvedla, že ji hlavně zajímají všechny informace o poruchách autistického spektra. Tři respondentky se často účastní různých webinářů, které souvisí s problematikou práce AP, problémovým chováním žáků, speciálních vzdělávacích potřeb a dalších. Respondentka Žaneta sleduje internetové stránky Národního pedagogického institutu ČR (www.zapojmevsechny.cz) a Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů (www.asistentpedagoga.cz), kde jsou jak uvádí: *„Super informace.“*

V základní škole speciální, kde působí respondentka Hedvika se nejméně třikrát do roka setkávají učitelé a AP ze tří ZŠS. Vzájemně sdílejí své zkušenosti ve vzdělávání žáků s těžšími formami mentálního postižení, s poruchou autistického spektra a tím spojeného problémového chování.

Kategorie	Způsoby dalšího vzdělávání podle pořadí (1-4) četnosti výskytu kódu
Další vzdělávání AP v ZŠS	1. Metodické vedení učitele (n = 16)
	2. Online vzdělávací webináře (n = 8)
	3. Samostudium odborné literatury (n = 7)
	4. Vzdělávací kurzy DVPP (n = 6)

Tabulka č.6: Další vzdělávání AP v ZŠS z pohledu AP (Vlastní zpracování).

4.4 Shrnutí závěru výzkumného šetření

Závěr výzkumného šetření nás dovedl k zodpovězení hlavní výzkumné otázky: **Jaká je reálná pracovní náplň asistenta pedagoga v základní škole speciální?** Stanovená výzkumná otázka byla zodpovězena a výzkumný cíl práce byl naplněn.

Respondentkám byly v rozhovoru položeny především dotazy na náplň jejich práce. Vzhledem k tomu, že všechny respondentky pracovaly jako AP v běžných ZŠ, byla jim v souvislosti s hlavní výzkumnou otázkou položena dílčí výzkumná otázka: **Jakou činnost vykonávaly v rámci náplně práce asistenta pedagoga v základní škole nejčastěji?** Výzkumník položil respondentkám ještě další dílčí výzkumné otázky týkající se **vnímání profese a forma dalšího vzdělávání asistentů pedagoga v rámci působení v ZŠS.**

Z výzkumného šetření vyplynulo, že **budování sebeobslužných dovedností žáků je nejčastěji vykonávanou činností respondentek v základních školách speciálních,** v rámci náplně práce asistenta pedagoga. Dalšími činnostmi, které respondentky nejčastěji uváděly byl **rozvoj komunikačních dovedností, spolupráce s učitelem, podpora při vzdělávání, průběh a trávení přestávek, práce s denním režimem, příprava pomůcek, komunikace s rodiči a zpracování dokumentace žáků.** V rámci své náplně práce v **běžných základních školách byly respondentky především podporou ve vzdělávání žáků se SVP.**

V odpovědích na poslední dvě dílčí výzkumné otázky – **Jak vnímají svou profesi asistentů pedagoga v základní škole speciální?** Respondentky uváděly, že se cítí být **rovnoprávními členy pedagogického sboru v ZŠS**. V běžných ZŠ to vnímala většina z nich právě naopak. Jak vyplynulo z výzkumného šetření má profese AP v ZŠS své kladné i záporné stránky.

Respondentky, které se účastnily tohoto výzkumného šetření, o změně profese, až na jednu respondentku neuvažují.

Co se týkalo odpovědí na další dílčí výzkumnou otázku dalšího vzdělávání AP v ZŠS, tak všechny se shodly, že **potřeba dalšího vzdělávání je v tomto oboru nezbytná**. Ze strany zaměstnavatele jsou jim nabízeny DVPP kurzy, které mohou rozšířit jejich odborné znalosti. Tři respondentky se účastní různých vzdělávacích webinářů z vlastní iniciativy a většina ve volném čase studuje odbornou literaturu. Dvě studují na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci bakalářský studijní program – Vychovatelství a speciální pedagogika.

5 DISKUZE

AP v základní škole speciální je nepostradatelným článkem v podpoře a vzdělávání žáků s těžšími formami mentálního postižení, souběžným postižením více vadami a autismem. Je stálým průvodcem těchto žáků po celou dobu jejich přítomnosti ve speciálním školním prostředí. AP by měl mít před nástupem na tuto pracovní pozici požadované kvalifikační, a hlavně osobnostní předpoklady (osobnostní předpoklady jsou mnohdy důležitější než dosažené vzdělání). Měl by mít dostatek informací o žácích, kteří se v tomto typu základní školy vzdělávají a jaká bude jeho reálná pracovní náplň.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo představit reálnou pracovní náplň AP v základní škole speciální. Vzhledem k tomu, že se výzkumu účastnili AP, kteří pracovali na této pozici v běžné základní škole byla výzkumem zjištěna nejčastěji prováděná pracovní činnost v rámci náplně práce AP vzhledem k typu základní školy. AP v běžné ZŠ je nejčastěji přímou podporou ve vzdělávání žáka se SVP. V ZŠS je naopak hlavní náplní práce AP u žáků se SVP budování sebeobslužných dovedností a celkový rozvoj v komunikační a sociální oblasti. Vítková (2004), už skoro před dvaceti lety uvedla ve své odborné publikaci (*Integrativní speciální pedagogika. Integrate školní a sociální*), že pedagogický pracovník v ZŠS uspokojuje a naplňuje základní potřeby svých žáků jako jsou: potřeba zamezení hladu, žízně, bolesti, potřeba jistoty, stability a pozitivních vztahů, potřeba nových podnětů, změny a pohybu, také potřebu něhy, uznání, sebeúcty, potřebu samostatnosti, nezávislosti a potřebu sebeurčení.

Výzkum dále potvrdil důležitost dalšího vzdělávání AP v oblasti speciální pedagogiky. V ZŠS, kde v současné době působí AP, které se účastnily výzkumného šetření uvedly, že tyto školy ve větší míře navštěvují žáci s těžšími formami vícečetného postižení více vadami, což klade větší důraz na odbornou připravenost AP. Vzdělávací kurz pro AP se většinou dotazovaným nejevil jako dostatečný. Hned po nástupu na tuto pozici nebyly schopné poskytnout kvalifikovanou pomoc žákovi se SVP a mnohdy se dopouštěly řady chyb.

Ze základu tohoto výzkumu vyplývá, aby se každý AP, který nemá povědomí o práci AP v ZŠS, před nástupem na tuto pracovní pozici nejdříve seznámil s faktem jací žáci navštěvují danou speciální školu. Studium speciální pedagogiky je náročné, ale pro rozvoj a vzdělávání těchto žáků nezbytné. Prioritou všech pedagogických pracovníků včetně AP ve speciálních

školách je naučit žáky překonávat jejich těžkosti a v rámci jejich možností rozvíjet maximální možnou nezávislost na bázi odborného vedení a pomoci.

V rozhovorech je uvedeno, že v těchto základních školách je AP pravou rukou učitele, a proto by měl být i odborně metodicky veden, právě ze strany učitele, což výzkum potvrdil. AP jsou v těchto školách vnímáni jako rovnoprávní členové pedagogického týmu. Vzájemná spolupráce, probíhá podle výsledků pozitivně a spolu s učitelem tvoří tým. Toto zjištění koresponduje s platným legislativním ukotvením této profese. Pracovní pozice AP je vykonávána převážně ženami, a to vzhledem ke špatnému finančnímu ohodnocení a zkráceným pracovním úvazkům. Určitě by bylo přínosem, kdyby ve speciálních základních školách pracovalo více mužů v pozicích AP. Práce AP v ZŠS je mnohdy náročná nejen po psychické ale i fyzické stránce, jelikož jsou AP denně vystavováni různým stresovým situacím hlavně u žáků s poruchou chování a emocí.

6 LIMITY VÝZKUMU

Pokud by byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu, bylo by to v tomto případě převážně o číslech a grafech a výzkumník by přesně nevěděl, co se za grafy a čísla skrývá. Výzkumník v tomto případě usiluje o bližší seznámení se zkoumaným jevem, nejde mu o čísla a grafy, ale o přesnější interpretaci reálné podoby náplně práce AP.

Výzkumné šetření mohlo být limitováno právě tím, že výzkumník většinu respondentek osobně zná a pracuje stejně jako respondentky v ZŠS na pozici AP u žáků s těžšími formami mentálního postižení, souběžným postižením více vadami a autismem. Tento osobní vztah mohl mít u některých respondentek vliv na otevřenost i případný ostych v odpovědích na otázky v rozhovoru. Výzkumník je v tomto výzkumném šetření jen v pozici tazatele, jelikož nebyla naplněna podmínka předchozí roční zkušenosti na pracovní pozici AP v běžné ZŠ.

Závěr

Tato bakalářská práce na téma asistent pedagoga v základní škole speciální přinesla zjištění, jakými odbornými znalostmi a praktickými dovednostmi musí asistent při výkonu této profese disponovat. V rámci výkonu této profese je sice odborný kurz pro asistenty pedagoga v trvání 120 hodin dostačující, ale nenabídne absolventům dostatek potřebných znalostí, které jsou pro výkon asistenta pedagoga v základní škole speciální nezbytné.

Reálná pracovní náplň asistenta pedagoga v základní škole speciální byla hlavním cílem výzkumné části této bakalářské práce. Všechny poznatky uvedené v teoretické části práce byly čerpány z odborných zdrojů a platné legislativy. Data pro tento kvalitativní výzkum byla získána formou rozhovorů ze šesti asistentkami pedagoga, z nichž každá pracuje v jiné základní škole speciální.

Námětem pro další výzkumné šetření by mohl být vlastní pohled třídního učitele na reálnou pracovní náplň AP v základní škole speciální.

Vzhledem ke svému charakteru je tato práce přínosná hlavně pro budoucí AP, kteří se rozhodnou k výkonu této profese v základní škole speciální.

Seznam bibliografických citací

1. ČADILOVÁ Věra, Zuzana ŽAMPACHOVÁ a kol. *Povolání: asistent pedagoga. Kompetence asistenta pedagoga podporující žáky s poruchou autistického spektra*. 1.vyd. Praha: Pasparta, 2021. ISBN 978-80-88290-97-1.
2. GABAŠOVÁ, Jitka a Miroslav VOSMÍK. *Asistent pedagoga a klima třídy*. 1.vyd. Praha: Raabe, 2019. ISBN-978-80-7496-419-0.
3. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1.vyd. Praha: Paido, 2000. ISBN 978-80-7315-185-0.
4. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. 4.vyd. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
5. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. 2.vyd. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
6. KENDÍKOVÁ, Jitka. *Asistent pedagoga*. 1.vyd. Praha: Raabe, 2017. ISBN 978-80-7496-419-0.
7. KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. 1. vyd. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-12-1.
8. MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika a kol. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2015 [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <http://inkluzi.upol.cz/ebooks/metodika-prurez-09/metodika-prurez-09.pdf> ISBN 978-80-244-4769-8.
9. MŠMT ČR. Informace o zřízení funkce romského asistenta základní a zvláštní školy. In: MŠMT. Věstník Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy České republiky, č. 6/1998. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/1998-6>
10. MŠMT ČR. Metodický pokyn MŠMT ke zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele – asistenta učitele. In: MŠMT. Věstník Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, č.1/2001. Dostupné z: www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/vestniky/komplet/01-02.pdf
11. MŠMT ČR. Rámcový vzdělávací plán pro základní školu speciální. VÚP (2008). [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/2483/ramcovy_vzdelavaci_program_pro_zakladni_skolu_speciální.pdf

12. MŠMT ČR. Statistická ročenka školství-2022/2023 -výkonové ukazatele. Regionální školství – ostatní pracovníci škol. Tab.A.10 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>
13. Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě. In: *Zákony pro lidi* [online]. Praha © AION CS, s.r.o. 2010-2022 [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-222>
14. NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-712-0.
15. NĚMEC, Zbyněk. *Asistent pedagoga: zavedení a efektivní využití asistentů ve školách*. Praha: Verlag Dashöfer, 2021. ISBN 978-80-7635-072-4.
16. Nová škola o.p.s. Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů. (2022). Plat asistenta pedagoga [cit. 2022-11-05]. Dostupné z <http://www.asistentpedagoga.cz/zakony-vyhlasky/plat-asistenta-pedagoga>
17. Nová škola o.p.s. Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů (2022) Přímá a nepřímá činnost asistent pedagoga [cit. 2022-11-7]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/zakony-vyhlasky/prima-neprima-cinnost-asistenta-pedagoga>.
18. SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 2. vyd. Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0095-8.
19. STANĚK, Martin a kol. *Asistent pedagoga-praktický rádce*.1.vyd. Praha: Garamond, 2022. ISBN 978-80-88466-04-8.
20. Stanford Encyklopedia of Philosophy, (2023).[cit. 2023-02-26] Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/>
21. ŠVAŘÍČEK, Roman, Klára ŠEĐOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
22. TEPLÁ, Marta a Lenka FELCMANOVÁ. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*. Praha: Verlag Dashöfer, 2016. ISBN 978-80-87963-33-3.
23. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta (2023). Fakulta nabízí nové studijní programy ze speciální i předškolní pedagogiky [cit. 2023-03-25].Dostupné z: <https://www.pdf.upol.cz/nc/zprava/clanek/fakulta-nabizi-nove-studijni-programy-ze-specialni-i-predskolni-pedagogiky/>

24. Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí [cit.2022-10-19] Dostupné z: <https://www.uzis.cz/index.php?pg=registry-sber-dat--klasifikace--mezinarodni-klasifikace-nemoci-mkn-10>
25. Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. 11.revize Mezinárodní klasifikace nemocí [cit.2022-10-19] Dostupné z:<https://www.uzis.cz/index.php?pg=registry-sber-dat--klasifikace--mezinarodni-klasifikace-nemoci-mkn-11>
26. UZLOVÁ, Iva. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním-praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. 1.vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-764-0.
27. VALENTA, Milan a kol. *Přehled speciální pedagogiky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0602-6.
28. VALENTA, Milan a kol. *Slovník speciální pedagogiky*. 1.vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0937-9.
29. VÍTKOVÁ, Marie. *Integrativní speciální pedagogika. Integrace školní a sociální*. 2. vyd. Brno: Paido Brno, 2004. ISBN 80-7315-071-9.
30. Vyhláška č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách. In: *Zákony pro lidi* [online]. Praha © AION CS, s.r.o. 2010-2023 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-127>
31. Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších novelizací. In: *Zákony pro lidi* [online]. Praha ©AION CS, s.r.o. 2010-2022 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>
32. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších novelizací. In: *Zákony pro lidi* [online]. Praha © AION CS, s.r.o. 2010-2023 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>
33. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů ve znění pozdějších novelizací. In: *Zákony pro lidi* [online]. Praha © AION CS, s.r.o. 2010-2023 [cit. 2023-01-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Seznam tabulek

Tab. č.1: Věk, vzdělání a doba výkonu profese AP v obou typech ZŠ.

Tab. č.2: Výzkumné kategorie.

Tab. č.3: Pořadí pracovních činností v rámci náplně práce AP v ZŠS.

Tab. č. 4: Vnímání profese AP v ZŠS z pohledu AP.

Tab. č. 5: Kladné a záporné stránky profese AP v ZŠS z pohledu AP.

Tab. č. 6: Další vzdělávání AP v ZŠS z pohledu AP.

Seznam zkratk

- SVP – Speciální vzdělávací potřeby
- MŠMT – Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
- ŠZ – Školský zákon
- ČR – Česká republika
- PO – Podpůrná opatření
- AP – Asistent pedagoga
- ZŠ – Základní škola
- ZŠS – Základní škola speciální
- PPP – Pedagogicko – psychologická poradna
- SPC – Speciálně pedagogické centrum
- ŠPZ – Školské poradenské zařízení
- IVP – Individuální vzdělávací plán
- PLPP – Plán pedagogické podpory
- DVPP – Další vzdělávání pedagogických pracovníků
- RVP – Rámcový vzdělávací program
- LMP – Lehké mentální postižení
- MKN – Mezinárodní klasifikace nemocí
- WHO – Světová zdravotnická organizace

Přílohy

Příloha č. 1

Otázky k rozhovoru:

1. Jak vypadá váš běžný pracovní den?
2. Jaké činnosti vykonáváte před vyučováním?
3. Jaké činnosti vykonáváte během vyučování?
4. Jaké činnosti vykonáváte o přestávkách?
5. Jak hodnotíte vzájemnou spolupráci s učitelem?
6. Jakou nepřímou pedagogickou činnost vykonáváte?
7. Jaké činnosti jste v běžné základní škole vykonávaly nejčastěji?
8. Vnímáte se jako rovnocenný člen pedagogického sboru?
9. Máte pocit, že vás asistentská práce naplňuje?
10. Je podle vás, tato práce adekvátně ohodnocena?
11. Co vnímáte v této profesi negativně a co pozitivně?
12. Jaké je vaše vzdělání?
13. Je podle Vás kurz pro asistenty pedagoga dostačující pro výkon této profese v základní škole speciální?
14. Studujete v současné době nějaký vysokoškolský studijní obor v rámci speciální pedagogiky?
15. Věnujete se samostudiu v oblasti speciální pedagogiky?
16. Jsou vám od vedení vaší školy nabízeny vzdělávací kurzy pro asistenty pedagoga?
17. Jak vidíte svůj další profesní rozvoj?
18. Máte podporu učitele, abyste se dále odborně rozvíjeli?
19. Chcete něco dodat k prováděnému výzkumu?

Příloha č.2

Přepsaný záznam rozhovoru – **Jana**

Datum realizace: 12.12. 2022

V: Výzkumník

J: Respondent Jana

V: Jani, chci ti moc poděkovat, že se účastníš tohoto rozhovoru, který použiji v rámci psaní mé bakalářské práce. Ještě se tě zeptám, zda opravdu souhlasíš s nahráváním tohoto rozhovoru.

J: Už začni a klidně to nahrávej.

V: Jani, jak vypadá tvůj běžný pracovní den.

J: Do školy přicházím po sedmé hodině. Většinou je tam, už také paní učitelka. Potom spolu probereme, co budeme s dětmi ve vyučování dělat. Také záleží, v jakém rozpoložení děti přijdou a kolik jich bude. Jak postupně děti přichází, tak se snažím, aby se ten den aklimatizovaly a byly v pohodě. První dvě vyučovací hodiny většinou čteme, píšeme a počítáme. To jsou žáci ještě soustředění a u činnosti vydrží. Některé dny je to špatné a bohužel nezvládnou skoro nic. Kolem půl desáté, děti svačí. Musím na ně dohlédnout, aby si umyly ruce, všechno si připravily a po svačině ti, kteří to zvládnou si po sobě i uklidily. Přestávky jsou docela náročné, protože tyto děti stále vyžadují pozornost. Další vyučovací hodiny bývají hlavně výchovy. Některé dny mají žáci čtyři vyučovací hodiny a někdy pět hodin. Děti, které jdou po vyučování domů odvedu do šatny a některé do družiny. Jak děti předám, tak jdu domů.

V: Jaké činnosti vykonáváš před vyučováním?

J: Připravím si pomůcky, které budu potřebovat do výuky. Linkuji sešity, strouhám pastelky. Jak postupně děti přichází, tak se snažím navodit příjemné klima, aby se cítili dobře. Některým pomůžu s převlečením a obutím. Potom si povídáme. Před vyučováním si řekneme, jaký je dnes den, měsíc, kdo má svátek a jaké máme počasí. Děti to poskládají pomocí kartiček a písmen na magnetickou tabuli.

V: Jaké činnosti vykonáváš během vyučování ?

J: Většinou první dvě vyučovací hodiny mám na starosti dva žáky, u kterých se střídám. Když jeden čte, tak druhý píše nebo skládá obrázky, kartičky, má prostě jinou činnost, kterou zvládá samostatně. V počtech je také důležité opakování a fixování učiva. Bez počítadla to většinou nejde. Učení se plně přizpůsobuje dětem. Pokud něco nejde, tak činnost změním. Pokud máme pracovní činnosti, tak se snažím, aby žáci pracovali co nejvíce samostatně. Stříháme například spolu pomocnými nůžkami. Všechno, co tvoříme se snažíme vymyslet tak, aby to děti vzhledem ke svému postižení zvládaly co nejvíce samostatně, aby rozvíjeli jemnou i hrubou motoriku.

V: Jaké činnosti vykonáváš o přestávkách?

J: Jeden den mám o přestávkách dozor v přízemí školy. Děti vyžadují stálou pozornost. Chtějí hrát pexeso, člověče nezlob se a někdy si jen povídat. Pokud nemám dozor, tak se o přestávkách se ze třídy vůbec nehnu.

V: Jak hodnotíš vzájemnou spolupráci s učitelem?

J: Jsem moc ráda, že jsem se super učitelkou. Je výborná a hodně se od ní naučím. Vše přizpůsobuje dětem. Její přístup má výsledky. Správně mě vede a respektuji ji. Vždy ráno si naplánujeme, co budeme dělat, ale stejně se pak všechno odvíjí od toho, v jakém stavu děti do školy přijdou. Jsme tým a už víme co a jak.

.V: Jakou nepřímou pedagogickou činnost vykonáváš?

J: Pomůžu s výzdobou třídy nebo pomůžu učitelce něco vyrobit. A taky chodím na porady.

V: Jani, vím, že jsi před časem pracovala v jedné základní škole. Jaké činnosti jsi v základní škole prováděla nejčastěji?

J: V této škole se cítím daleko lépe a myslím, že si nás tu pedagogové více cení. Na základní škole, jsem se učila dívenkou většinou mimo třídu, aby ostatní děti nerušila. Měla velký problém začlenit se do kolektivu. Paní učitelka mi vůbec nepomáhala dítě vést, vše bylo jen na mě. Možná to bylo tím, že to byla malá vesnická základní škola a malotřídka, kde byli děti od 1. až do 5. třídy. Pokud byly nějaké školní akce, tak jsme se jich neúčastnily a na příkaz paní učitelky jsme byli izolovaní ve školní družině. Naopak ve speciální škole, kde nyní působím, se tyto děti nevyklučují. Prostředí ve škole je jim přizpůsobeno a učitelé umí s těmito dětmi pracovat.

V: Vnímáš se jako rovnocenný člen pedagogického sboru?

J: Hned od začátku, jak jsem nastoupila na tuto školu, jsem se cítila moc dobře. Postupně jsem nabírala zkušenosti a paní učitelka mi byla ve všem nápomocna. Ve třídě fungujeme jako super tým. Vnímám, že jsem rovnocenný člen pedagogického sboru.

V: Jani, máš pocit, že tě asistentská práce naplňuje?

J: Měla jsem různá zaměstnání, ale mohu říct, že do téhle práce chodím nejraději. Mám velkou radost, když se děti něco nového naučí. Práce s dětmi mě velmi baví a jak říkáš, tak i naplňuje.

V: Je podle tebe, tato práce adekvátně ohodnocena?

J: To asi není, ale práce mě baví. Příjmy si dorovnávám občasnými brigádami.

V: Co vnímáš v této pozici negativně a co pozitivně?

J: Někdy jsem taky vyčerpaná, když máme náročnější dny a nedaří se. Jsou ale i dny, kdy se daří a všechno je v pohodě. Mám moc ráda práci s dětmi. Každý den je jiný.

V: Jaké máš vzdělání?

J: Původně jsem vyučená prodavačka textilu a odívání, potom jsem si dálkově dodělala střední školu. Když jsem získala místo asistenta pedagoga, tak jsem si udělala kurz pro asistenty. Vím, že to není dostatečné, protože jsem nikdy nepracovala ve školství. Teď už mám nějakou praxi a super učitelku, která mě toho hodně naučila a ještě naučí.

V: Je podle tebe kurz pro asistenty pedagoga dostačující pro výkon této profese v základní škole speciální?

J: Určitě není. Hlavně pro ty, co nemají žádnou zkušenost s pedagogickou prací. Čtyřicet hodin praxe je fakt málo. To vůbec nevíš, do čeho jdeš?

V: Studuješ v současné době nějaký vysokoškolský studijní obor se speciální pedagogikou?

J: Ne. Mám už moc let.

V: Věnuješ se samostudiu v oblasti speciální pedagogiky.

J: To ano. Nakoupila jsem si odborné knihy a ve volném čase čtu. Někdy sleduji i webináře, nebo vzdělávací videa na YouTube. Na Facebooku jsem ve skupině asistentů pedagoga, kde si vyměňujeme zkušenosti.

V: Jsou Vám nabízeny od vedení vaší školy vzdělávací kurzy pro asistenty pedagoga?

J: Ano jsou. Tak dvakrát do roka se jich účastním.

V: Jak vidíš svůj další profesní rozvoj?

J: Každý žák, mě něčemu novému naučí. Hodně se učím od své paní učitelky. Pořád si kupuji nějaké odborné knihy. Učitelka mě podporuje a v začátcích mi hodně pomohla, stále se od ní učím, je opravdu skvělý speciální pedagog. Bere mě jako sobě rovnou, a to si hodně cením.

V: Chtěla bys si Jani něco dodat k tomuto výzkumu?

J: Určitě by bylo fajn, kdyby ve speciálkách bylo více mužů. V naší škole máme jenom jednoho muže, a to je školník. Kdybychom měli ve škole muže jako asistenta, tak bychom to všichni uvítali. Někdy to není legrace, když mají některé děti agresivní projevy chování.

V: Jani moc ti děkuji, že jsi mi věnovala čas.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Irena Coritarová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Bc. Ivana Grohmann, DiS., Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Asistent pedagoga v základní škole speciální
Název v angličtině:	Teacher assistant at a special elementary school
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá tématem asistenta pedagoga v základní škole speciální. Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretické poznatky o profesi asistenta pedagoga a způsob vzdělávání žáků v základní škole speciální jsou získány z odborné literatury a platné legislativy. Empirická část popisuje metodologii a výsledky kvalitativního výzkumného šetření vedeného ze šesti respondentkami vykonávajících tuto profesi v základní škole speciální.
Klíčová slova:	asistent pedagoga, základní škola speciální, náplň práce, vnímání profese
Anotace v angličtině:	The subject of this bachelor's thesis is a teacher assistant at a special elementary school. The thesis consists of theoretical and empirical parts. Theoretical findings about the profession of teacher assistant and methods of educating students in special elementary schools are gained from professional literature and current legislation. The empirical part addresses the methodology and outcomes of qualitative research conducted on six respondents who exercise this profession in a special elementary school.
Klíčová slova v angličtině:	Teacher assistant, special elementary school, job description, perception of the profession

Přílohy vázané v práci:	Seznam otázek k rozhovoru Přepis rozhovoru
Rozsah práce:	50
Jazyk práce:	Čeština